

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการรวมพลังเคลื่อนไหวของชุมชนในการจัดการกับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์ในโรงบ่มใบยาสูบ และเพื่อศึกษาถึงแนวทางการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างชุมชนที่ได้รับผลกระทบกับผู้ประกอบการโรงบ่มใบยาสูบ เพื่อให้เข้าใจถึงประเด็นของการศึกษาอย่างรอบด้าน จึงใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์และการสังเกต จากกลุ่มตัวอย่างในชุมชน จำนวน 180 ราย สำหรับการสอบถาม และ จำนวน 10 ราย สำหรับการสัมภาษณ์ในเชิงลึกและได้นำเสนอผลการศึกษาในลักษณะการบรรยายประกอบตาราง โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังต่อไปนี้

4.1 การตั้งถิ่นฐานและบริบททั่วไปของชุมชน ประกอบด้วย ประวัติหมู่บ้าน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ การคมนาคมสาธารณูปโภค สังคมและวัฒนธรรม ลักษณะประชากร การปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน

4.2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 ลักษณะของปัจจัย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหว ประกอบด้วย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านผลกระทบจากการใช้ถ่านหินฯ ความรู้สึกว่าได้รับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินฯ การรู้สึกว่าคุณริครองสิทธิทางอากาศและการรับรู้ข่าวสาร ความเชื่อมั่นต่อขบวนการเคลื่อนไหว พฤติกรรมการรวมกลุ่มของชุมชน ความสัมพันธ์ในชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน และบทบาทของผู้นำในการเคลื่อนไหว

4.4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านกรรับรู้ข่าวสาร ปัจจัยการรู้สึกได้รับผลกระทบฯ ปัจจัยรู้สึกครองสิทธิทางอากาศและการรับรู้ข่าวสาร ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นต่อขบวนการเคลื่อนไหว ปัจจัยความสัมพันธ์ในชุมชน ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำ ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรวมพลังเคลื่อนไหวในการจัดการผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์ในโรงบ่มยาสูบ โดยใช้สถิติ F-test ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีระดับการวัดเป็นช่วงและตัวแปรตามที่มีระดับการวัดเป็นช่วง

4.5 แนวทางในการจัดการกับความขัดแย้ง เพื่อลดผลกระทบจากการใช้ถ่านหิน
ลิกไนต์ในโรงบ่มใบยาสูบ

4.1 การตั้งถิ่นฐานและบริบททั่วไปของชุมชน

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านคอนไชยป่าแฉม หมู่ที่ 3 ตำบลลอย อำเภอบึง จังหวัดพะเยา การเข้ามา
ตั้งถิ่นฐานครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ 2415 ย้ายมาจาก บ้านป่าแฉม อำเภอเชียงม่วน จังหวัดน่าน ซึ่งมี
นายใจได้พาครอบครัวและเพื่อนบ้านมาประมาณ 16 ครอบครัว แล้วตั้งชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ใหม่ว่า
บ้านคอนไชยป่าแฉม เพื่อคล้องจองกับชื่อหมู่บ้านเดิม และนายใจก็ได้รับความไว้วางใจได้รับเลือก
เป็นผู้นำคนแรกของหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2415 - 2441 ต่อมาได้มีผู้นำที่ปกครองหมู่บ้านตาม
ลำดับจากอดีต จนถึงปัจจุบันและคนปัจจุบันชื่อ นายอภิรักษ์ บุญธรรม ปกครองหมู่บ้านตั้งแต่
พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน

หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ในทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ทั้งในอากาศ ดิน และน้ำ ในเวลาต่อมาได้มีกลุ่มชาวบ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
หลายจังหวัดได้อพยบเข้ามาอยู่อาศัยประมาณ 40 ครัวเรือน รวมทั้งมาจากจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่
ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ในปัจจุบันมี 316 ครัวเรือน ประชากร 1,446 คน

4.1.2 ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

บ้านคอนไชยป่าแฉม เป็นหมู่บ้านหนึ่งใน 11 หมู่บ้านของ ตำบลลอย อำเภอบึง
จังหวัดพะเยา อยู่ห่างจากอำเภอมืองพะเยาไปทางทิศตะวันออก ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข
1148 (พะเยา-น่าน) อยู่ห่างจากอำเภอบึง ประมาณ 12 กิโลเมตรตามเส้นทาง รพช. (บ้านคอนแก้ว-
บ้านคอนไชย) มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านเลี้ยว ตำบลงิม
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านต้นฝาง ตำบลลอย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับป่าสงวนแห่งชาติ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับทุ่งนา ไร่สวน

1) ลักษณะภูมิประเทศของหมู่บ้าน

เป็นที่ราบเชิงเขามีภูเขาล้อมรอบทั้ง 4 ด้านมีลักษณะคล้ายท้องกะทะที่ตั้งของ
หมู่บ้านมีระดับความสูง ประมาณ 321 เมตรจากระดับน้ำทะเล ที่ตั้งของโรงบ่มใบยาสูบ ตั้งสูง

กว่าระดับน้ำทะเล 376 เมตร (กรมแผนที่ทหาร, 2532) มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท ตั้งอยู่ห่างจาก หมู่บ้านอื่นประมาณ 2 กิโลเมตร ทิศตะวันออกมีภูเขาเป็นป่าสงวนแห่งชาติบริเวณผืนป่าขนาดใหญ่ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ป่าห้วยเกียง ป่าหนองบัว ม่อนพันเสา มีลำน้ำสต็อคไหลผ่านหมู่บ้าน ซึ่งได้แบ่งชุมชนบ้านคอนไชยป่าแถมออกเป็น 2 ส่วน ส่วนทางทิศตะวันออกเป็นที่ลาดชันสูง ลาดเอียงมาทางทิศตะวันตก ชาวบ้านเรียกว่า บ้านบน เป็นที่ตั้งของโรงบ่มใบยาสูบและอีก ส่วนหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งของโรงเรียน วัด เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังชาวบ้านเรียกว่า บ้านลุ่ม และเป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่ชาวบ้านใช้ทำการเกษตรกรรม ปลูกยาสูบ ทำนา กลุ่ม เกษตรกรจะใช้น้ำเพื่อการเกษตรโดยวิธีขุดเป็นลำเหมืองส่งน้ำมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,340 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกประมาณ 1,740 ไร่ มีเอกสารสิทธิ์ประเภท สปก.-4-01 ประมาณ 1,006 ไร่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ประมาณ 1,334 ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกร้อยละ 50 - 74 ของพื้นที่ทางการเกษตร สาเหตุที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เพราะสภาพดินบางส่วนมีลักษณะเป็นดิน กรวดปนทราย พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านชาวบ้านทำนาปีละ 1 ครั้ง หลังฤดูทำนาชาวบ้านมีอาชีพปลูกยาสูบบริเวณพื้นที่ใกล้กับแหล่งน้ำที่ไหลผ่าน เพื่อ จำหน่ายผลผลิตใบยาสูบให้กับโรงบ่มใบยาสูบ (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปาง, 2544)

2) ดิน

ลักษณะของดินเป็นดินร่วนสีเทาหรือน้ำตาลอ่อนดินชั้นบนเป็นดินร่วน ปนทราย ดินชั้นล่างเป็นดินเศษหินปนกรวด ก้อนกรวดส่วนใหญ่เป็นหินกลมมน มีพื้นที่นา ทั้งหมดประมาณ 740 ไร่ มีพื้นที่ทำไร่ประมาณ 1,000 ไร่ คราวเรือนมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และไม่ต้องเช่าจำนวน 290 ครัวเรือน และมีที่ดินทำกินของตนเองแต่เช่าพื้นที่บางส่วน 20 ครัวเรือน ยังไม่มีที่ดินเป็นของตนเองต้องเช่าจากคนในหมู่บ้านเดียวกันประมาณ 6 ครัวเรือน

3) แหล่งน้ำผิวดิน

บ้านคอนไชยป่าแถมมีแหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญต่อการเกษตร ดังนี้

3.1) แม่น้ำจิม เป็นแม่น้ำไหลผ่านชุมชนได้มีการสร้างฝายกั้นน้ำขนาดกลาง กั้นลำน้ำเพื่อนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ทางการเกษตรมีน้ำใช้ตลอดปี โดยมีประตูกั้นน้ำ ปิดเปิดน้ำตามพื้นที่ ที่ต้องการน้ำเพื่อการเกษตร มีจำนวน 740 ไร่ แล้วมีชุมชนอื่นได้ร่วมใช้น้ำด้วยกันคือบ้านหลวง บ้านต้นฝาง บ้านหลายฝายแก้ว ตำบลออย

3.2) แม่น้ำสต็อค เป็นลำห้วยไหลลงสู่น้ำจิมลำห้วยมีฝายกั้นน้ำเพื่อทดน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตรของหมู่บ้าน น้ำไม่เพียงพอตลอดปีจะมีแต่ช่วงฤดูฝน ส่วนฤดูหนาวน้ำจะเริ่มแห้ง ประมาณ 3 เดือนต่อปี

3.3) แม่น้ำคอดยาว เป็นลำห้วย ระหว่างหุบเขาใช้กันเป็นอ่างเก็บน้ำเพื่อใช้น้ำผลิตเป็นน้ำปะปาหมู่บ้าน โดยชาวบ้านสมทบทุนร่วมกับบงจากสมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดพะเยา

และมูลนิธิศุภนิมิตชาวบ้านไม่นิยมนำมาค้ำนิยมนำมาใช้สอยในบ้านเท่านั้นเนื่องจากไม่มีระบบ
บำบัด กลั่นกรอง และฆ่าเชื้อโรคก่อนนำมาจ่ายน้ำให้แก่ชาวบ้าน

4) การคมนาคม

การคมนาคมเข้าสู่หมู่บ้านคอนไชยป่าแฉม หมู่ 3 ตำบล ออช อำเภอบึง
จังหวัดพะเยา มี 3 เส้นทาง

4.1) เส้นทางที่ 1 เป็นเส้นทาง รพช. (บ้านคอนแก้ว-บ้านคอนไชย) เชื่อมต่อ
ระหว่างที่ว่าการอำเภอปง เป็นถนนราดยางตลอดความยาวประมาณ 12 กิโลเมตรเข้าสู่หมู่บ้าน
เป็นระยะทางตั้งแต่ปากทางเข้าหมู่บ้านถึงท้ายบ้าน ประมาณ 1 กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางประมาณ
30 นาที ไปยังอำเภอปง

4.2) เส้นทางที่ 2 เป็นถนนเชื่อมติดต่อกับทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1159
(ปง-เชียงคำ) ตัดผ่านหมู่บ้านคอนเจริญก่อนเข้าสู่หมู่บ้านคอนไชยป่าแฉมเป็นถนนราดยางตลอด
แนวผ่านทุ่งนาไร้วัวสวนหมู่บ้านเป็นถนนที่ชาวบ้านใช้เป็นเส้นทางลำเลียงผลผลิตเพื่อการเกษตร
สำหรับเส้นทางคมนาคมในหมู่บ้านระหว่างซอยต่าง ๆ เป็นถนนราดยางและคอนกรีตขนาดกว้าง
ประมาณ 3.6 เมตร และมีถนนประเภทดินลูกรัง สู้พื้นที่ทำไร่ ระยะทางยาวประมาณ 800 เมตร
ในหมู่บ้านมียานพาหนะที่ใช้บริการติดต่อกับสังคมภายนอกโดยมีรถยนต์รับจ้าง 2 แลว วิ่งจาก
หมู่บ้านถึงที่ว่าการอำเภอปง มีบริการอย่างสม่ำเสมอ และในชุมชนมีรถปิคอัพจำนวน 24 คัน รถ
มอเตอร์ไซด์จำนวน 195 คัน รถจักรยานสองล้อจำนวน 145 คัน มีอีแตนใช้ในการเกษตรจำนวน
25 คัน และมีรถบรรทุกสิบล้อเพื่อรับซื้อสินค้าจากหมู่บ้านจำนวน 5 คัน

5) การสื่อสาร

ในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกโดยมีโทรศัพท์ใช้สายขององค์
การโทรศัพท์จำนวน 2 เครื่อง และมีโทรศัพท์มือถือจำนวน 10 เครื่องและยังมีวิทยุติดต่อดสื่อสาร
ความถี่ สังกะสี (ว. หรือวิทยุสมัครเล่นจำนวน 2 เครื่องไว้ใช้ประจำที่ผู้นำหมู่บ้าน 1 เครื่อง
และโรงเรียนบ้านคอนไชยป่าแฉมอีก 1 เครื่อง) มีโทรทัศน์ จำนวน 205 เครื่อง

6) การสาธารณูปโภค

มีระบบประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากศุภนิมิต
รทบจากสมาชิกสภาจังหวัดพะเยา และชาวบ้านช่วยสมทบบางส่วนในการก่อสร้าง มีน้ำใช้ไม่เพียง
พอตลอดปี น้ำประปาจะนำมาใช้สอยในครัวเรือนเท่านั้นไม่นิยมนำมาค้ำชาวบ้านจะนิยมค้ำน้ำ
จากบ่อน้ำตื้นมีจำนวนบ่อน้ำตื้น 105 บ่อ และในชุมชนมีระบบไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน สำหรับ
เส้นทางจราจรมีถนนราดยางเชื่อมถึงหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนมากใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทาง
ติดต่อกับที่ว่าการอำเภอและติดต่อกับกลุ่มเพื่อนบ้านซึ่งตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านอื่นที่ใกล้สุด
ประมาณ 2 กิโลเมตร

4.1.3 ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

ในปีที่ผ่านมาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านคอนไชยป่าแฉมเป็นแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยยึดเอาผู้นำเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สังเกตได้จากการร่วมประชุมและพัฒนาหมู่บ้านผู้นำจะมีบทบาท เมื่อประกาศเสียงตามสายจะมีชาวบ้านเข้าร่วมทุกหลังคาและเวลาออกกฎระเบียบของหมู่บ้านก็มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และมีการเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโส หรือผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านซึ่งถือปฏิบัติกันอยู่ เช่น ปีใหม่ก็มีการรดน้ำดำหัว ผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันชาวบ้านเกิดการแตกความสามัคคีกัน ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่เคยปฏิบัติกันมาก็เปลี่ยนไปเกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มผู้นำเก่ากับกลุ่มผู้นำใหม่ ทำให้ชาวบ้านบางส่วนขาดขวัญและกำลังใจที่จะพัฒนาหมู่บ้าน

ชาวบ้านคอนไชยป่าแฉม นับถือศาสนาพุทธ มีวัดจำนวน 1 แห่ง ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ ไม่มีพระจำพรรษามีแต่สามเณรจำวัดอยู่เท่านั้นและกลุ่มอีสานที่มาอยู่ใหม่กำลังจะขอสร้างวัดขึ้นอีกหนึ่งแห่ง เวลานบูรณปฏิสังขรณ์วัดชาวบ้านจะมาพัฒนาบางส่วน เวลาทำบุญก็จะไปทำที่วัดตามปกติ แต่ปัจจุบันตั้งแต่มีการแต่งตั้งผู้นำคนใหม่ขึ้นมาแทนผู้นำคนเดิม (ซึ่งมีอิทธิพลและได้รับการเลือกตั้งจากผู้ใหญ่บ้านบ้านคอนไชยป่าแฉมเป็นกำนันตำบลออยอีกตำแหน่งหนึ่ง) ช่วงเลือกตั้งที่ผ่านมาได้ส่งทีมงานลงแข่งขันกับผู้นำคนใหม่ผลปรากฏว่าแพ้การเลือกตั้งจึงทำให้ชาวบ้านแตกความสามัคคีออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มผู้นำคนเก่าซึ่งเป็นคนค่อนข้างมีอายุมาก อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มผู้นำคนใหม่ไฟแรงหัวก้าวหน้าอายุยังน้อย ผู้นำคนใหม่อายุ 32 ปี ไม่มีประสบการณ์ในการทำงานและขาดการประสานงาน เวลาทำงานอะไรไม่ค่อยขอคำปรึกษาผู้ใหญ่ของหมู่บ้านทำให้ผู้อาวุโสเกิดความน้อยอกน้อยใจทำให้เกิดความแตกแยกกันเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ชุมชนขาดความสามัคคีกันในช่วงหลัง ๆ เวลาพัฒนาจะมีคนเข้าร่วมจำนวนน้อย เวลาทางวัด โรงเรียน ขอความช่วยเหลือชาวบ้านให้ความช่วยเหลือน้อยลง ทำให้การพัฒนาในหมู่บ้านลำบากขึ้น กลุ่มเก่าคอยขัดขวางไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ประกอบกับปัจจุบันได้มีการแยกกลุ่มใหม่เกิดขึ้นอีกคือกลุ่มที่ปลุกยาสูบร่วมกับทำงานในโรงบ่มซึ่งเป็นกลุ่มค่อนข้างใหม่ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่มีมีการปลุกยาสูบ เนื่องจากไม่มีที่ดินเหมาะสำหรับปลุกยาสูบเป็นกลุ่มที่มีฐานะค่อนข้างยากจนเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีการปลุกยาส่งโรงบ่มใบยาสูบและยังรู้ดีกว่าถูกรีดรอนสิทธิทางอากาศในสิ่งที่ควรจะได้ แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้ และอีกกลุ่มหนึ่งที่กำลังจะจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่ และขอแยกหมู่บ้านออกจากหมู่บ้านคอนไชยป่าแฉม คือกลุ่มที่มาอยู่ใหม่ซึ่งย้ายมาจากอีสานมาทำอาชีพการเกษตร ตัดไม้ทำฟืนขาย ทำให้กลุ่มเก่าที่อาศัยอยู่นานไม่พอใจว่าไม่ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4.1.4 ลักษณะอาชีพและการดำรงชีวิต

อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้าน ประมาณ 310 ครัวเรือน ทำไร่ข้าวโพด รองลงมาทำการปลูกข้าว ทำสวนยาสูบทั้งส่งโรงงานยาสูบและผลิตเอง มีที่ดินทำกินสูงสุดประมาณ 20 ไร่ ต่ำสุดมีประมาณ 3 ไร่ ทำนาปีละ 1 ครั้ง เฉลี่ยผลผลิตข้าวเปลือกไร่ละ 450 กิโลกรัม ส่วนใหญ่ขายให้กลุ่มสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรบางครั้งมีพ่อค้ามารับซื้อขายกิโลกรัมละ 3.0 บาท ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่มีที่ทำกินน้อย ไม่เกิน 5 ไร่จำนวน 108 ครัวเรือน ประมาณ 6-10 ไร่ จำนวน 10 ครัวเรือน ประมาณ 11-20 ไร่ จำนวน 6 ครัวเรือน ใช้น้ำและพันธุ์ข้าวที่ทางการส่งเสริม 143 ครัวเรือน ไม่ใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลง วัชพืช พืชและสัตว์ที่เป็นศัตรู ในหมู่บ้านนี้มีร้านขายของชำหรือขายของเบ็ดเตล็ดจำนวน 9 แห่ง และร้านรับซ่อมรถยนต์ จักรยานยนต์ รถจักรยาน จำนวน 1 แห่ง ส่วนมากจะขายผลผลิตให้กับตลาดภายนอกหมู่บ้าน เช่น ตำบลจิม อำเภอปง เชื้อเพลิงในการหุงต้มชาวบ้านใช้ถ่านหรือฟืนทำใช้เองในหมู่บ้านมีโรงสีทั้งหมดจำนวน 2 แห่งขนาดเล็กไม่เกิน 20 แรงม้าและมีชาวบ้านประมาณ 20 ครัวเรือนที่ทำ การปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคและมีบางส่วนเหลือขาย

1) การสาธารณสุข

หมู่บ้านคอนไซป่าแหมเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของสถานีอนามัยบ้านเลี้ยวอยู่ห่างประมาณ 2 กิโลเมตรมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม) ไว้คอยช่วยเหลือชาวบ้านที่เจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ในหมู่บ้านยังมีกองทุนยาและชมรมแพทย์แผนไทย ดำเนินการโดยกลุ่มผู้สูงอายุ มีการนัดแพทย์แผนไทย ออบสมุนไพรมีสวนสมุนไพรในหมู่บ้าน

โรคที่พบมากที่สุดเป็นโรคเกี่ยวกับโรคระบบทางเดินหายใจส่วนบน ดังรายชื่อประจำปีของสถานีอนามัยบ้านเลี้ยว ตำบลจิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา พบว่า

ตั้งแต่ เดือน มกราคม-ธันวาคม ปี 2542 พบจำนวนผู้ป่วยด้วยระบบทางเดินหายใจส่วนบนที่เข้ารับการรักษา

- อายุ ตั้งแต่แรกเกิด-5 ปี จำนวน 141 ครั้ง
- อายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 115 ครั้ง

ตั้งแต่ เดือน มกราคม-ธันวาคม ปี 2543 พบจำนวนผู้ป่วยด้วยระบบทางเดินหายใจส่วนบนที่เข้ารับการรักษา

- อายุ ตั้งแต่แรกเกิด-5 ปี จำนวน 186 ครั้ง
- อายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 175 ครั้ง

การเข้ารับการรักษาเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ เข้ารักษาที่สถานีอนามัยบ้านเลี้ยว ถ้าอาการไม่ดีขึ้นหรืออาการรุนแรงเข้ารับที่โรงพยาบาล ใช้เวลาภายใน ½ ชั่วโมงมี ใน

ชุมชนแห่งนี้มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลและการช่วยเหลือเกื้อกูลจากรัฐ หรือได้รับการคุ้มครองด้านการรักษาพยาบาล ภายใต้การประกันสุขภาพตลอดจนกองทุนต่าง ๆ จำนวน 1,375 คน (สถานีอนามัยบ้านเลี้ยว, 2544)

2) การปกครอง

เมื่อได้อพยพมาจากอำเภอเชียงม่วนในปี พ.ศ. 2415 ก็คัดเลือกผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบการปกครองของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทยซึ่งกำหนดให้มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลหมู่บ้าน ผลการคัดเลือกคือ นายใจ (ไม่ปรากฏนามสกุล) เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านจนถึงปี พ.ศ. 2540 ได้ยกฐานะจากการปกครองระบบสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ชาวบ้านคัดเลือกเพื่อเป็นตัวแทนอีก 2 ท่าน แล้วช่วยบริหารงานร่วมกับผู้นำหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและกลุ่มผู้นำต่าง ๆ

3) องค์การทางสังคม

องค์การจัดตั้งที่เป็นทางการในปัจจุบัน ได้แก่

3.1) กลุ่มแม่บ้านจัดตั้งโดยกรมส่งเสริมการเกษตร

ผู้นำกลุ่ม คือ นางบัวเขียว สวยสม

3.2) กลุ่ม อ.ส.ม. จัดตั้งโดยกระทรวงสาธารณสุข

ผู้นำกลุ่ม คือ นายจันทร์แก้ว ทิดดี

3.3) กลุ่มออมทรัพย์รายเดือน

ผู้นำกลุ่ม คือ นายศรีวรรณ บุญธรรม

3.4) กลุ่มฌาปนกิจศพบ้านคอนไชยป่าแหม

ผู้นำกลุ่ม คือ นายขันแก้ว มั่งคั่ง

องค์การที่ไม่เป็นทางการ เป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกัน

และกันคือ

3.5) กลุ่มฌาปนกิจศพ บ้านคอนไชยป่าแหม

ประธานกลุ่ม คือ นายขันแก้ว มั่งคั่ง

3.6) กลุ่มคัดค้านการใช้ถ่านหินลิกไนต์ในโรงบ่มเป็นกลุ่มที่เกิดจากความ

พร้อมใจของประชาชนในชุมชนจึงไม่มีหัวหน้ากลุ่ม

4) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชน

หน่วยงานของรัฐเข้ามามีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชน หลายหน่วยงานสภาพภูมิศาสตร์เป็นหมู่บ้านที่เป็นเอกเทศอยู่กลางหุบเขา มีพื้นที่ลาดชันตามเขาห่างจากหมู่บ้านใกล้เชิงใกล้สุด ประมาณ 2 กิโลเมตร คือ บ้านเลี้ยว ตำบลงิม อำเภอปง จังหวัดพะเยา มี

หน่วยงานของรัฐที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านคือ โรงเรียนขยายโอกาสบ้านคอนไชยป่าแฉม มีครูอยู่ในหมู่บ้านและในบ้านพักของโรงเรียนมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ครูให้ความร่วมมือกับชุมชนเวลาขอความช่วยเหลือจากผู้บริหาร ครูได้เข้ามาพัฒนาด้านการศึกษาด้านอาชีพกับกลุ่มแม่บ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับชาวบ้านมีมากกว่าหน่วยงานอื่น

นอกจากนั้นยังมีโครงการด้านอนามัยจากกระทรวงสาธารณสุข บ้านคอนไชยป่าแฉมขึ้นอยู่กับสถานีอนามัยบ้านเลี้ยว ซึ่งไปตั้งอยู่อีกหมู่บ้านหนึ่งชาวบ้านได้รับการอบรมเรื่องแพทย์แผนไทย สำหรับกลุ่มแม่บ้านอบรมเรื่องสุขภาพโภชนาการและอนามัยแม่และเด็กและมีการอบรม อ.ส.ม. และกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่ได้ผ่านการอบรมช่วยเหลือขั้นพื้นฐานกับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยมาช่วยเหลือและแนะนำการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพที่เจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ กับชาวบ้าน

5) ด้านการส่งเสริมอาชีพ

ปัจจุบันชาวบ้านคอนไชยป่าแฉมส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรกรรม ประมาณ 310 ครัวเรือน ที่เหลือประกอบอาชีพค้าขาย การส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรส่วนมากชาวบ้านจะมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรซึ่งแนะนำและอบรมเรื่องการเกษตรจำนวน 2 ครั้ง ใน 1 ปี มีการจัดกิจกรรมด้านอาชีพและยังมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนได้เข้ามาสอนให้กลุ่มแม่บ้านตัดเย็บเสื้อผ้าหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว

ในส่วนการปกครองส่วนท้องถิ่นระดับอำเภอนั้นส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะที่หน่วยงานราชการเป็นตัวแทนให้กับหน่วยงานของข้าราชการด้วยกัน ความสัมพันธ์จะเป็นในรูปแบบของการเอื้ออาทรและเห็นใจในความเดือดร้อนของประชาชนได้ส่งตัวแทนระดับอำเภอเข้าร่วมแก้ไขปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกับผู้ประกอบการ

ส่วนกลุ่มผู้นำในระดับตำบลที่ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อ.บ.ต. มีสำนักงานตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้านประมาณ 4 กิโลเมตร ไม่ค่อยเห็นความเดือดร้อนของชาวบ้านไม่เคยเข้ามาช่วยเหลือที่ชาวบ้านเดือดร้อนจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์ในโรงบ่มใบยาสูบ เนื่องจากได้รับการสนับสนุนงบประมาณและความช่วยเหลือจากผู้ประกอบการ โรงบ่มใบยาจำนวนมาก ทั้งก่อนและหลังเลือกตั้งไม่ว่าจะขอรับการบริจาคจำนวนมากหรือน้อยผู้ประกอบการก็ให้ทุกครั้งทำให้ชุมชนกังวลใจเรื่องปัญหาสุขภาพอนามัยแต่ชาวบ้านก็ทำอะไรไม่ได้มากนัก

ชาวบ้านบางส่วนได้ออกไปทำงานนอกตำบลหรือต่างจังหวัด มีจำนวน 30 คน มีอายุมากกว่า 18 ปี ขึ้นไปเป็นเพศชาย 10 คน และเพศหญิง 20 คน ส่วนใหญ่ไปทำงานประเภทรับจ้างที่กรุงเทพฯ ฯ และไปทำงานต่างประเทศจำนวน 5 คน

4.2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 4.1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 180

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ (จำนวน)
จำนวน	100 (180)
เพศ	
ชาย	52.2 (94)
หญิง	47.8 (86)
อายุ	
Mean = 44.73 S.D.=13.4537	25 (45)
35 ปีและต่ำกว่า	45 (81)
36 -50 ปี	30 (54)
51 ปีและสูงกว่า	
ระดับการศึกษา	
ไม่จบ ป.4	50 (90)
จบ ป.4 - ป.6	11.1 (20)
จบม.1 - ม.3 หรือเทียบเท่า	18.3 (33)
จบ ม.4 - ม.6 หรือเทียบเท่า	74.4(134)
ปวช./ปวส.	2.2 (4)
ปริญญาตรีขึ้นไป	3.9 (7)
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	
Mean=3.87 S.D.=1.306	
3 คนและต่ำกว่า	0.6 (1)
4-5 คน	0.6 (1)
6 คนและมากกว่า	38.9 (70)

4.2.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาพบว่า (ตาราง 4.1) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชายและเพศหญิงในจำนวนใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 52.2 เป็นเพศชาย และร้อยละ 47.8 เป็นเพศหญิง

อายุกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 55 – 50 ปี ร้อยละ 45. รองลงมาคือกลุ่มอายุที่มีอยู่ระหว่าง 50 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 30 และอายุ 35 ปี และต่ำกว่าร้อยละ 25 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างอายุโดยเฉลี่ย 44 ปี และอายุสูงสุดเท่ากับ 82 ปี และอายุต่ำสุด 17 ปี

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา 4 - ปีที่ 6 ร้อยละ 74.4 และรองลงมาต่ำกว่า ประถมปีที่ 4 ร้อยละ 18.3 และมีการศึกษาระดับ มัธยม 1 – มัธยม 3 ร้อยละ 2.2 และมีการศึกษามัธยม 4 – มัธยม 6 ร้อยละ 3.9 มีการศึกษาระดับ ปวช./ปวส. ร้อยละ 0.6 และมีปริญญาตรีขึ้นไปร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 4-5 คน ร้อยละ 50 รองลงมาคือ 3 คน และต่ำกว่าร้อยละ 38.9 และ 6 คน และมากกว่า ร้อยละ 11.1 จำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด 10 คน

ตาราง 4.2 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

		จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 180
ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง		ร้อยละ(จำนวน)
อาชีพ		
แม่บ้าน		3.3 (6)
รับจ้างทั่วไป		5.0 (9)
รัฐวิสาหกิจ		0 (0)
ค้าขาย		3.3 (6)
เกษตรกรกรรม		87.8 (158)
รับราชการ		0.6 (1)
การปลูกยาสูบ		
ปลูก		34.4 (62)
ไม่ปลูก		65.6 (118)
รายได้/ปี		
Mean=17,888 S.D.=10830		
10,000 บาทและต่ำกว่า		52.2 (94)
10,001-49,999 บาท		41.7 (75)
50,000 บาทและสูงกว่า		6.1 (11)

ตาราง 4.2 (ต่อ)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ(จำนวน)
ที่อยู่อาศัยห่างจากโรงบ่ม	
Mean=618.66 S.D.=479.477	
500 เมตรและต่ำกว่า	57.8 (104)
501-1,000 เมตร	26.7 (48)
1001-1500 เมตร	12.2 (22)
1501-2000 เมตร	3.3 (6)
ระยะเวลาที่ครอบครัวย้ายอยู่ในชุมชน	
Mean=82.44 S.D.=34.75	
50 ปีและต่ำกว่า	20.6 (37)
51 ปีขึ้นไป	79.4 (143)
การมีตำแหน่งในชุมชน	
ประธาน	1.1 (2)
กรรมการ	10 (18)
สมาชิก	87.2 (157)
ที่ปรึกษา	1.7 (3)
การเป็นสมาชิกกลุ่ม	
เป็น	98.9 (178)
ไม่เป็น	1.1 (2)
บทบาทการชุมนุมเคลื่อนไหว	
ผู้นำการชุมนุม	10.6 (19)
ผู้เข้าร่วมชุมนุม	89.4 (161)

4.2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมกลุ่มตัวอย่าง

จากตาราง 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรถึงร้อยละ 87.8 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไปร้อยละ 5 อาชีพแม่บ้าน ร้อยละ 3.3 อาชีพค้าขายร้อยละ 3.3 รับราชการร้อยละ 0.6 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแห่งนี้มีอาชีพหลักในการทำไร่ข้าว โปด ทำนา จำนวนมาก และอาชีพอื่นมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

การปลูกยาสูบ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่มีการปลูกยาสูบ ร้อยละ 65.6 และมีการปลูกยาสูบเพียงร้อยละ 34.4 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแห่งนี้มีบางส่วนเท่านั้นที่มีธุรกิจเกี่ยวข้องกับโรงบ่มใบยาสูบ และสำหรับยาบ่มได้นำมาจากชุมชนอื่น ๆ จำนวนมาก ทำให้ชาวบ้าน กลุ่มชาวบ้านบางกลุ่มคิดว่าผลประโยชน์ไม่ได้มีเฉพาะในหมู่บ้านนี้เท่านั้นที่สามารถนำมาจำหน่าย จึงเกิดแรงจูงใจที่จะร่วมกลุ่มกัน

รายได้ต่อปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 10,000 บาท และต่ำกว่า ร้อยละ 52.2 รองลงมา มีรายได้ ระหว่าง 10,001 – 49,999 บาท ร้อยละ 41.7 และมีรายได้ 50000 ขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 6.1 และมีรายได้ต่ำสุด 10,000 บาท แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแห่งนี้มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างดี ตั้งแต่มีการตั้งโรงบ่มใบยาสูบไม่ต้องนำไปจำหน่ายแห่งอื่น และมีคนในพื้นที่อื่นเข้ามาทำงานในโรงบ่มมากขึ้น ทำให้มีการค้าขายแลกเปลี่ยนดีขึ้นกว่าเดิม

ระยะทางที่อยู่อาศัยจากโรงบ่มยาสูบ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ใกล้กับโรงบ่มยาสูบคือ 500 เมตร และต่ำกว่า ร้อยละ 57.8 เมตร รองลงมา ระหว่าง 501-1,000 เมตร ร้อยละ 26.7 และอยู่ระหว่าง 1,001-1,500 เมตร ร้อยละ 12.2 และอยู่ระหว่าง 1,501-2,000 เมตร ร้อยละ 3.3 กลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 618 เมตร ไกลสุด 2,000 ใกล้สุด 10 เมตร แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแห่งนี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้โรงบ่มใบยา ถึงแม้ชุมชนจะตั้งอยู่ก่อนแล้ว ถ้าเชื่อว่าโรงบ่มใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิงคงไม่มีปัญหา แต่ถ้าหากมีการใช้ถ่านหินถิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง ต้องมีปัญหาร่องกลิ่นเหม็นรบกวนอย่างแน่นอน เพราะว่าโรงบ่มยาตั้งอยู่ใกล้กับชุมชนมาก

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่อยู่อาศัยสืบต่อกันมาอยู่นาน คือ 51 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 79.4 และมีเพียง ร้อยละ 20.6 ที่มาอาศัยยังไม่ถึง 50 ปี โดยเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างอยู่ประมาณ 82 ปี สูงสุดกว่า 100 ปี น้อยสุดเพียง 1 ปี แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแห่งนี้ได้ ก่อตั้งมายาวนาน มีบางส่วนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แสดงว่าชุมชนเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์

การมีตำแหน่งในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 87.2 รองลงมา เป็นคณะกรรมการกลุ่ม ร้อยละ 10 และ เป็นประธานกลุ่มร้อยละ 1.1 และเป็นที่ปรึกษาชาวบ้านร้อยละ 1.7 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแห่งนี้การมีตำแหน่งและไม่มีตำแหน่งมีความต่างกันในการเข้าร่วมขบวนการ คนมีตำแหน่งจะเข้าร่วมดีกว่าไม่มีตำแหน่ง

การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มคือ ร้อยละ 98.9 มีเพียงที่ไม่เป็นเพราะมาอาศัยอยู่ใหม่ เพียงร้อยละ 1.1 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแห่งนี้ทุกคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ชุมชนได้ตั้งขึ้น จะเห็นว่าความสามัคคีของชุมชนเป็นสังคมเอื้ออาทรต่อกัน

การทำหน้าที่เป็นตัวแทนชาวบ้านที่เรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ตาม ร้อยละ 89.4 และ เป็นผู้นำการเคลื่อนไหวเพียง ร้อยละ 10.6 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนแห่งนี้ ผู้นำได้แสดงบทบาทผู้นำสามารถกระตุ้นให้คนเข้าร่วมจำนวนมาก ในขบวนการเคลื่อนไหวที่ผ่านมา แสดงว่าในชุมชนแห่งนี้ให้ความสำคัญกับผู้นำและกรรมการในการนำพัฒนา คำนต่าง ๆ

4.3 ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชน

ตาราง 4.3 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์/ เดือน

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 180 ราย

ประเภทสื่อ	4 ครั้งขึ้นไป	3 ครั้ง	2 ครั้ง	1 ครั้ง	ไม่เคย
วิทยุ	0.6 (1)	0.6 (1)	0 (0)	0.6 (1)	98.3 (177)
โทรทัศน์	5 (9)	2.2 (4)	1.1 (2)	0.6 (1)	91.1 (164)
หนังสือพิมพ์	2.2 (4)	0 (0)	0 (0)	1.7 (3)	96.1 (173)
หอกระจายข่าว	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1.7 (3)	98.3 (177)
สิ่งตีพิมพ์	1.1 (2)	0 (0)	0.6 (1)	2.2 (4)	96.1 (173)
กำนัน/ผญบ.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1.7 (3)	98.3 (177)
อาสาสมัคร	1.7 (3)	0 (0)	0 (0)	1.1 (2)	97.2 (175)
สมาชิกใน					
ครัวเรือน	88.3 (159)	1.1 (2)	1.7 (3)	1.7 (3)	7.2 (3)
จนท.รัฐ	18.3 (33)	1.7 (3)	2.2 (4)	2.8 (5)	s(135)

4.3.1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านผลกระทบการใช้ถ่านหินลิกไนต์

จากตาราง 4.3 การจำแนกตามประเภทสื่อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างในการรับข้อมูลข่าวสาร 4 ครั้งขึ้นไปใน 1เดือนมีการรับข่าวสารทางสื่อบุคคลในครัวเรือนมากที่สุดร้อยละ 88.3 รองลงมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 18.3 จากโทรทัศน์ ร้อยละ 5 จากหนังสือพิมพ์ /วารสาร/ นิตยสาร ร้อยละ 2.2 จากอาสาสมัครสาธารณสุข ร้อยละ 1.7 และจากสิ่งตีพิมพ์ ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ

การได้รับข้อมูลข่าวสาร 3 ครั้งขึ้นไปใน 1 เดือน มีการรับข่าวสาร ทางโทรทัศน์ มากที่สุด ร้อยละ 2.2 รองลงมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 1.7 จากสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 1.1 และจากวิทยุ ร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

การได้รับข้อมูลข่าวสาร 2 ครั้งขึ้นไปใน 1 เดือน มีการรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด ร้อยละ 2.2 รองลงมาจากสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 1.7 จากโทรทัศน์ ร้อยละ 1.1 และจากสิ่งตีพิมพ์ ร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

การได้รับข้อมูลข่าวสาร 1 ครั้งขึ้นไป มีการรับ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด ร้อยละ 2.8 รองลงมาจาก สิ่งตีพิมพ์ ร้อยละ 2.2 จากหนังสือพิมพ์/วารสาร/นิตยสาร หอกระจายข่าว กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน / อบต. / กม. ร้อยละ 1.7 จากอาสาสมัครสาธารณสุข 1.1 และจากวิทยุ โทรทัศน์ ร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

การไม่เคยได้รับข่าวสาร จะเห็นไม่เคยรับจากสื่อวิทยุ หอกระจายข่าวและจาก กำนัน / ผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด ร้อยละ 98.3 รองลงมาไม่เคยได้รับ จากอาสาสมัครสาธารณสุข ร้อยละ 97.2 จากหนังสือพิมพ์ไม่เคยได้รับ ร้อยละ 96.1 จากโทรทัศน์ ไม่เคยได้รับร้อยละ 91.1 จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่เคยได้รับ ร้อยละ 75 และไม่เคยได้รับน้อยที่สุด จากสมาชิกในครัวเรือน เพียงร้อยละ 7.2 ตามลำดับ

จากการรวมคะแนนของจำนวนความถี่ทั้งหมด พบว่า สื่อที่กลุ่มตัวอย่างได้รับ ข่าวสารด้านผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์ มากที่สุด คือ สื่อจากสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 92.8 รองลงมาคือ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 25 ตามลำดับ การที่กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารจาก บุคคลในครัวเรือนมากที่สุด เป็นเพราะในชุมชนมีการติดต่อพบปะและพูดคุยกัน ในชุมชน มีการ ถ่ายทอดความรู้ ซึ่งกันและกันทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกันเองแล้วนำมา ถ่ายทอดให้กับคนในครัวเรือนอีกต่อหนึ่ง สำหรับสื่อภายนอกแทบจะไม่ได้รับเลยเนื่องจากเป็น ชุมชนชนบทที่ห่างไกลจากชุมชนอื่น ๆ และสำหรับชาวบ้านที่ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนใหญ่จะได้รับมาจากกลุ่ม แพทย์ พยาบาล และ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เนื่องจากมีชาวบ้าน บางคนได้เข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลและทางสถานีนามัยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ เป็นโรค หวัด หอบหืดกันมากขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ให้ความรู้หรือให้สุขศึกษาเรื่องผลกระทบจากการใช้ ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง ก็นำความรู้ดังกล่าวมาถ่ายทอดกับคนที่อยู่ในชุมชนอีกต่อหนึ่ง

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่าชุมชนได้รับความรู้ เรื่องผลกระทบจากสื่อมวลชนใน ระดับต่ำมากหรือแทบจะไม่ได้รับเลย สำหรับที่ ได้รับจากบุคคลในครัวเรือนมากเพราะได้รับผล กระทบด้านกลิ่นเหม็นเวลาที่กำลังเผาถ่านหินลิกไนต์จึงทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น

4.3.2 ความคิดเห็นว่าได้รับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง

ตาราง 4.4 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้สึกว่าได้รับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง= 180	
			ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
			ร้อยละ (จำนวน)	
1. ตั้งแต่โรงบ่มยาสูบใช้ถ่านหินฯ ทำให้ สุขภาพคนในครัวเรือนท่านแย่ลง	67.0 (121)	16.7 (30)	16.0 (29)	0
2. มลภาวะจากโรงบ่มยาสูบทำให้ ครอบครัวที่มีปัญหาสุขภาพอนามัยย้าย ไปอยู่ที่อื่นห่างไกลโรงบ่มยาสูบ	15.6 (28)	5.6 (10)	77.8 (140)	1.1 (2)
3. ช่วงเวลาที่โรงบ่มกำลังเผาถ่านหินฯ ทำให้เกิดการระคายเคืองตาและทำให้ เจ็บหูคออีกเสบ	50.0 (90)	27.2 (49)	21.7 (39)	0.6 (1)
4. มลภาวะจากโรงงานยาสูบทำให้ท่าน เกิดระคายเคืองคอเป็นหวัดเรื้อรังและ หลอดลมอักเสบ	52.8 (95)	29.4 (53)	17.2 (31)	0.6 (1)
5. กลิ่นที่เกิดจากการเผาถ่านหินฯ ทำให้ เกิดการรำคาญและรบกวนต่อสุขภาพ ท่าน	45.0 (81)	37.2 (67)	17.2 (31)	0.6 (1)
6. ควันดำที่พุ่งออกจากปล่องควันบดบั้ง และทำสายทัศนียภาพของชุมชนท่าน ทำให้ไม่น่าอยู่อาศัย	36.1 (65)	42.8 (77)	20.6 (37)	0.6 (1)
7. ฝุ่นละอองที่จากการขนส่งและเผาถ่าน หินฯทำให้เกิดคราบสกปรกต่ออาคาร ที่พักและสิ่งก่อสร้าง	32.8 (59)	40.6 (73)	26.1 (47)	0.6 (1)

ตาราง 4.4 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็น	ไม่เห็นด้วย
	อย่างยิ่ง	ร้อยละ(จำนวน)	ด้วย	อย่างยิ่ง
8. นำฝนที่ปะปนกับมลภาวะจาก โรงบ่มฯทำให้หลังที่มุงด้วยสังกะสีจะ ผุกร่อนง่าย	19.4 (35)	31.7 (57)	45.6 (82)	3.3 (6)
9. ในช่วงที่โรงบ่มไบยาสูบกำลังเผาถ่าน หินฯน้ำฝนที่รองรับไว้ไม่สามารถที่จะ นำดื่มได้	20.0 (36)	32.8 (59)	44.4 (80)	2.8 (5)
10. พืช ผักสวนครัวที่ปลูกใกล้กับโรงบ่ม ทำให้ใบพืชแห้งและถูกทำลายลง	12.8 (23)	16.2 (30)	65.0 (117)	5.6 (10)
11. คุณภาพของดินและน้ำในชุมชนท่าน ในอนาคตจะเสื่อมคุณภาพลง เนื่องจากมลภาวะจากโรงบ่มสะสม เพิ่มมากขึ้น	10.6 (19)	13.9 (25)	68.9 (124)	6.7 (12)

 $\alpha = 0.9$

ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด 4 ตัวเลือก จำนวน 11 ข้อ (จากตาราง 4.4)

ตั้งแต่โรงบ่มยาสูบใช้ถ่านหินทำให้สุขภาพแย่ลง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 67.2 รองลงมาคือ เห็นด้วยร้อยละ 16.7 และไม่เห็นด้วย ร้อยละ 16.1 แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนมีความวิตกกังวลกลัวจากผลกระทบจากการใช้ถ่านหินฯ ที่จะมีผลต่อสุขภาพร่างกายของเขาในระดับสูงจากการสอบถาม พบว่า กลัวผลกระทบจะส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

มลพิษจากโรงบ่มทำให้ครัวเรือนอพยพไปอยู่ที่อื่น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย 77.8 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 15.6 เห็นด้วยร้อยละ 5.6 และไม่เห็นด้วย ร้อยละ 1.1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชากรในชุมชนไม่เห็นด้วยกับการที่จะต้องย้ายตัวเองและครอบครัวออกไปจากหมู่บ้านเพื่อหาที่อยู่ใหม่ คิดว่าน่าจะมีทางอื่นที่เหมาะสมกว่านี้

ช่วงเวลาที่กำลังเผาถ่านหินลิกไนต์ทำให้เกิดการระคายเคืองตา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 50.0 และรองลงมาเห็นด้วย ร้อยละ 27.2 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 21.7 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชุมชนเห็นด้วยว่าปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการใช้ถ่านหินจริง โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงบ่มไบยาสูบ บางรายมีอาการน้ำตาไหล ตาบวม แสบตา

มลภาวะจากโรงบ่มยาสูบทำให้เกิดการระคายเคืองคอ หลอดลมอักเสบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 52.8 รองลงมาเห็นด้วย ร้อยละ 29.4 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 17.2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชุมชนเห็นด้วยว่าปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการใช้ถ่านหินจริง โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงบ่มไบยาสูบ บางคนพูดว่านอนกลางคืนต้องปิดประตู หน้าต่างหมด ขณะที่อากาศร้อนมาก ต้องใช้พัดลมเป่าตลอดเวลา

กลิ่นที่เกิดจากการเผาถ่านหินลิกไนต์ทำให้เกิดการรำคาญต่อสุขภาพพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 45.0 เห็นด้วย ร้อยละ 37.2 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 17.2 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลิ่นที่ออกมาจากโรงบ่ม ได้สร้างความรำคาญรบกวนต่อสุขภาพของคนในชุมชนจริง ซึ่งชาวบ้านสัมผัสด้านกลิ่นเหม็นโดยตรงพูดว่า กลิ่นเหม็นเหมือนกับการเผาถ่านที่เผาไม่ใช้แล้วหรือบางคนพูดว่ากลิ่น เหมือน กำมะถัน

ควันดำที่พุ่งออกมาจากปล่องควันบดบั้งและทำลายทัศนียภาพของชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยร้อยละ 42.8 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 36.1 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 20.6 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ควันดำที่ออกมาจากปล่องควัน ทำให้ชาวบ้านวิตกกังวลอยู่ โดยเฉพาะที่ควันดำไหลเข้าหาบ้านเรือนในวันที่ ลมไม่พัดผ่านขึ้นไปข้างบนทำให้ชุมชนแห่งนี้ไม่น่ามาท่องเที่ยว พักผ่อนและน่าอยู่อาศัยเหมือนเก่าและได้ทำลายทัศนียภาพของชุมชน

ฝุ่นละออง จากการขนส่งและเผาไหม้ทำให้เกิดความสกปรกต่อที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วย ร้อยละ 40.6 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 32.8 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 26.1 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ .6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ฝุ่นละอองจากการขนส่ง การเผาไหม้ถ่านหินได้เข้ามาทำให้ผนังอาคารที่พึก มีคราบสกปรก เกาะติดตามผนัง โดยเฉพาะบ้านเรือนที่อยู่ใกล้กับโรงบ่มแห่งนี้

น้ำฝนที่ผสมกับมลพิษจาก โรงบ่มทำให้หลังคาบ้านที่มุงด้วยสังกะสีผุกร่อนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 45.6 รองลงมา เห็นด้วยร้อยละ 31.7 เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 19.4 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 3.3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชุมชนไม่เห็นด้วย เพราะหลังคาที่ชุมชนใช้อยู่ส่วนมากจะเป็นประเภท กระเบื้องและไม้ มีการใช้สังกะสีน้อยมาก

น้ำฝนที่รองรับช่วงการเผ่าถ่านหินลิกไนต์ไม่นิยมนำมาดื่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยร้อยละ 44.4 รองลงมาเห็นด้วยร้อยละ 32.8 เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 20.0 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 2.8 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย จำนวน ใกล้เคียงกัน สำหรับคนเห็นด้วย พุดว่า เคี้ยวนี้ไม่กล้านำน้ำฝนมาดื่มต่อไป เลยหันมาใช้น้ำในบ่อน้ำดื่มดื่มแทนขนาดในบ่อต้องหาฝามาปิดกั้วมลพิษ จะตกลงไปในแหล่งน้ำอีกเวลาฝนกำลังตก

พืชผักสวนครัวที่ปลูกใกล้กับโรงบ่มทำให้ถูกทำลาย พบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วย ร้อยละ 65.0 รองลงมาเห็นด้วย ร้อยละ 16.7 เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 12.8 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 5.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชุมชนแห่งนี้มีการปลูก พืช ผัก สวนครัว เพียงเล็กน้อยเท่านั้น อาหารประเภท ผักและพืชสวนครัวนี้จะนำมาจากแหล่งอื่น ส่วนที่วิตกกังวล จะเป็นเรื่องประเภทไม้ผลเป็นส่วนใหญ่ บางรายพุดว่า เคี้ยวนี้ ทั้งมะม่วงและลำไยไม่ติดผล เลย เวลาตั้งดอกก็ลวงหมดตั้งแต่โรงบ่มได้นำเอาถ่านหินมาใช้

คุณภาพดิน น้ำ ภายหน้าจะเสื่อมคุณภาพลงพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยร้อยละ 68.9 รองลงมาเห็นด้วยร้อยละ 13.9 เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 10.6 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 6.7 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบัน ความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรดินและแหล่งน้ำของชุมชนยังมีสภาพไม่เปลี่ยนแปลง ทำให้ชุมชนไม่เห็นด้วยถึงร้อยละ 75.6

4.3.3 ความรู้สึกว่าถูกรีดรอนสิทธิทางอากาศและการรับรู้ข่าวสาร

ตาราง 4.5 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการถูกรีดรอนสิทธิทางอากาศและการรับรู้ข่าวสาร

ข้อความ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 180			
	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็น	ไม่เห็นด้วย
	อย่างยิ่ง	ร้อยละ	ด้วย	อย่างยิ่ง
	ร้อยละ (จำนวน)			
1. ทุกวันนี้ชีวิตของท่านอยู่อย่างวิตกกังวลต่อมลพิษจากโรงงานยาสูบที่มีการใช้ถ่านหินฯ	31.7 (57)	53.9 (97)	13.9 (25)	0.6 (1)
2. ที่ผ่านมาชุมชนท่านมีสิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่อาศัยมีอากาศที่บริสุทธิ์แต่ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมและทัศนียภาพของชุมชนเปลี่ยนไป	35.0 (63)	50.0 (90)	13.9 (25)	1.1 (2)

ตาราง 4.5 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
				ร้อยละ (จำนวน)
3. เจ้าของโรงบ่มยาก่อนที่จะนำถ่านหิน ลิกไนต์มาใช้แทนฟืนไม่ต้องแจ้งให้ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนทราบก็ได้	0.6 (1)	0.6 (1)	0.6 (1)	98.3 (177)
4. ทุกคนในชุมชนน่าจะมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ถ่านหินฯ เพราะได้รับกระทบโดยตรง	29.4 (53)	59.4 (107)	10.6 (19)	0.6 (1)
5. ท่านอยู่ในชุมชนท่านรู้สึกว่าคุณครบถ้วน จากมลพิษจากโรงบ่มฯแต่ท่านทำอะไร ไม่ได้เลย	33.3 (60)	51.7 (93)	14.4 (26)	0.6 (1)

 $\alpha = 0.8$

ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด 4 ตัวเลือก จำนวน 5 ข้อ (จากตาราง 4.5)

ชีวิตของท่านอยู่อย่างวิตกกังวลต่อมลพิษ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วย ร้อยละ 53.9 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 31.7 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 13.9 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชน กลัวและวิตกกังวลต่อคุณภาพอากาศอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ และอีกอย่างความรู้วิชาการเรื่องผลกระทบจากถ่านหินฯก็มีน้อย บางคนพูดว่าอยากให้ทางแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาให้ความรู้กับชาวบ้านเพิ่มเติม สิ่งที่ชาวบ้านรับรู้เป็นสิ่งแรก ก็คือปัญหาด้านกลิ่นเหม็นเท่านั้น

ที่ผ่านมาชุมชนท่านมีสิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่มีอากาศบริสุทธิ์แต่ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย ร้อยละ 50 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 35 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 13.9 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 1.1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอากาศในชุมชนแห่งนี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่วนมากจะรับรู้การเปลี่ยนแปลง ด้านกายภาพในด้านกลิ่น ควน ฝุ่นละออง มากกว่าด้านเคมี ผู้ศึกษาเห็นว่าถ้าชุมชนมีการรับรู้มากกว่า การจัดการกับปัญหาก็อาจจะใช้วิธีที่รุนแรงขึ้น ดังนั้นชุมชนควรจะได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นเรื่องผลกระทบ จะได้หาทางควบคุมป้องกัน และหาแนวทางแก้ไข

เจ้าของโรงบ่มก่อนที่จะนำถ่านหินลิกไนต์มาใช้ไม่ต้องแจ้งให้ชาวบ้านทราบก็ได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 98.3 และ ไม่เห็นด้วย เห็นด้วย เพียง ร้อยละ 0.6 เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชุมชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานที่ชุมชนควรจะได้รับ ไม่ว่าใครจะเข้ามาอะไรก็ได้ในชุมชน ควรที่จะให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมเพราะชุมชนรู้ปัญหาของตนเองดีกว่าคนอื่นที่จะเข้ามาจัดการกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ทุกคนในชุมชนควรจะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการใช้ถ่านหินลิกไนต์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยร้อยละ 59.4 และรองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่ง 29.4 ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 10.6 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานที่ชุมชนควรจะได้รับ

ท่านรู้สึกว่าการรบกวนจากมลพิษแต่ท่านทำอะไรไม่ได้เลย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วย ร้อยละ 51.7 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 33.3 ไม่เห็นด้วยร้อยละ 14.4 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนยังวิตกกังวลเรื่องมลพิษอยู่ถึงแม้ว่าผู้ประกอบการโรงบ่มไบยาสูบ จะปฏิบัติตามข้อตกลงก็ตาม เช่น ชาวบ้านบางคนพูดว่า ถ้าผู้ประกอบการสร้างเตาเพิ่มขึ้นอีก 1 แห่ง ทางกลุ่มชาวบ้านจะมีการรวมพลังกลุ่มกันอีกครั้ง จากการสังเกตดูเหมือนว่าที่ชาวบ้านไม่มีการเคลื่อนไหวใด ๆ ในปัจจุบันแท้จริงแล้วเหมือนคลื่นใต้น้ำ รอวันที่จะแสดงผลออกมาเมื่อใดก็ไม่ทราบ จากการสังเกตพบว่าในปัจจุบันชุมชนกำลังแตกความสามัคคีกัน เริ่มแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม เลยทำอะไรไม่ได้เหมือนเดิม แต่มีกลุ่มใหญ่อยู่ 2 กลุ่ม ระหว่างกลุ่มคัดค้านการใช้ถ่านหินกับกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือ รายได้กับโรงบ่มไบยาสูบ

4.3.4 ความเชื่อมั่นต่อขบวนการเคลื่อนไหว

ตาราง 4.6 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความเชื่อมั่นต่อขบวนการเคลื่อนไหว

ข้อความ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง=180			
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
	ร้อยละ (จำนวน)			
1. ท่านเชื่อมั่นว่าการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการ รวมพลังของประชาชน เรียกร้องสิทธิ น่าจะเป็นวิธีที่ดี	18.3 (33)	56.1 (101)	24.4 (44)	1.1 (2)

ตาราง 4.6 (ต่อ)

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
2. การได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำภายใน และภายนอกหมู่บ้านที่มีศักยภาพทำให้ ท่านมีกำลังใจเพิ่มขึ้น	14.4 (26)	49.4 (89)	35.6 (64)	0.6 (1)

$\alpha = 0.8$

ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด 4 คำเลือก จำนวน 2 ข้อ (จากตาราง 4.6)

ท่านเชื่อมั่นว่าการแก้ไขปัญหา โดยวิธีการรวมพลังของประชาชนเรียกร้อง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 56.1 และ 18.3 ตามลำดับรองลงมา ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 24.4 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 1.1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชน ชุมชนเห็นด้วยมากกว่าครึ่งหนึ่งที่คิดว่า การใช้พลังมวลชนในการแก้ไขปัญหาเป็นทางหนึ่งจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นได้และจากการสัมภาษณ์พบว่าชุมชนแห่งนี้เคยรวมตัวกันมาครั้งหนึ่งแต่มีผู้เข้าร่วมจำนวนไม่มากเท่าการรวมพลังเคลื่อนไหวเมื่อเดือน ธันวาคม 2543 ครั้งนั้นทำเฉพาะกลุ่มที่ขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่อนุรักษ์ป่าไม้ที่ตั้งอยู่ในกลุ่มชุมชนแห่งนี้ในเรื่องที่ทำกินทางการเกษตร ผลการรวมกลุ่มครั้งนั้น ชาวบ้านได้รับสิทธิตามที่ร้องขอ

การได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำ ทำให้ท่านมีกำลังใจมากขึ้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยร้อยละ 49.4 รองลงมาไม่เห็นด้วยร้อยละ 35.6 เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 14.4 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ยังยึดเอาผู้นำเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน และ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บางคนพูดว่าถ้าพึ่งชาวบ้านที่เดือนร้อนจะทำอะไรได้ ถ้ากลุ่มผู้นำและกลุ่มผู้นำและคณะครูในโรงเรียนบ้านคอนไซยป่าแหมไม่เข้าร่วมด้วย

4.3.5 ความสัมพันธ์ในชุมชน

ตาราง 4.7 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความสัมพันธ์ในชุมชน

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 180

ที่	กิจกรรมของชุมชน	ไม่เคย/ ไม่มี	จำนวนครั้ง			
			1 ครั้ง	2 ครั้ง	3 ครั้ง	4 ครั้ง ขึ้นไป
			(ภายใน 1 เดือน)			
1.	ท่านได้พูดคุยพบปะกับคนในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมกันแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน	1.1 (2)	95.6 (172)	1.7 (3)	1.7 (3)	0
2.	ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอปัญหาของหมู่บ้านในการประชุมของหมู่บ้านหรือไม่ในปีที่ผ่านมา	1.7 (3)	95.0 (171)	1.7 (3)	1.1 (2)	0.6 (1)
3.	เวลาที่ท่านมีปัญหาของหมู่บ้านที่ไม่สามารถตกลงกันได้ท่านเคยขอคำชี้แนะจากองค์กรของรัฐเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา	93.9 (169)	3.9 (7)	0.6 (1)	1.1 (2)	0.6 (1)
4.	ท่านได้หารือกับชุมชนใกล้เคียงเกี่ยวกับปัญหาในชุมชนท่านเพื่อความช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษา	98.3 (177)	1.1 (2)	0	0.6 (1)	0
5.	ในอดีตชุมชนท่านได้มีการรวมพลังเคลื่อนไหวเพื่อเจรจาต่อรองและเรียกร้องสิทธิของตนเองและชุมชน	56.1 (101)	41.4(75)	1.7(3)	0.6(1)	0

การศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด 5 ตัวเลือก จำนวน 5 ข้อ เพื่อใช้วัดความสัมพันธ์ในชุมชนพบว่า (ตาราง 7)

ท่านได้พบปะกับคนในชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหมู่บ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้เข้าร่วม 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 95.6 รองลงมา 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 1.7 และไม่เคยเลยร้อยละ 1.1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้ยังมีความสามัคคีกันในระดับสูง เวลาผู้นำได้ออกกฎระเบียบบังคับในการเข้าร่วมประชุมของหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะไม่ขาดการประชุมประจำเดือนถ้าผู้นำมาไม่ได้ก็ให้คนในครัวเรือนมาแทนทุกครั้ง

ท่านได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอปัญหาของหมู่บ้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เข้าร่วมแสดง 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 95.0 และ 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 1.7 ไม่เคยร้อยละ 1.7 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 1.1 และ 4 ครั้งขึ้นไปใน 1 เดือน ร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้ ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ทำให้เกิดกลุ่มประชาคมหลายกลุ่มเพื่อร่วมพิจารณาการตัดสินใจ

เวลาท่านมีปัญหาของหมู่บ้านท่านได้ขอคำปรึกษาจากองค์กรของรัฐพบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่เคยเลยถึงร้อยละ 93.9 รองลงมา 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 3.9 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 1.1 และ 4 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้ มีการติดต่อสื่อสารกันภายในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน ทำให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าแก้ไขปัญหาได้เองก็จะช่วยกันแก้ ถ้าไม่สามารถจัดการได้ก่อนค่อยเข้าขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อไป

ท่านได้หารือกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อขอความช่วยเหลือและเป็นທີ່ปรึกษาในการแก้ปัญหาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเกิน ร้อยละ 98.3 รองลงมา 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 1.1 และ 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชน การติดต่อกับบุคคลภายนอกมีน้อยมากเพราะอยู่ห่างไกลจากชุมชนอื่น ๆ

ในอดีตชุมชนท่านได้มีการรวมพลังเคลื่อนไหว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเลยร้อยละ 56.1 และรองลงมา 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 41.7 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 1.7 และ 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 0.6 เคยมีตัวอย่างการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องขอสิทธิทำกินกับเจ้าหน้าที่อนุรักษ์ป่า ผลสรุปชาวบ้านได้รับผลตามที่ชุมชนร้องขอแต่กลุ่มที่เคลื่อนไหวมีเพียงกลุ่มจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น

4.3.6 บทบาทผู้นำขบวนการเคลื่อนไหว

ตาราง 4.8 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบทบาทผู้นำขบวนการเคลื่อนไหว

ที่	กิจกรรมของชุมชน	ไม่เคย/ ไม่มี	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 180			
			1 ครั้ง	2 ครั้ง	3 ครั้ง	4 ครั้ง ขึ้นไป
			(ภายใน 1 เดือน)			
1.	แกนนำในหมู่บ้านทำนนำชาวบ้าน พัฒนาสิ่งแวดล้อมและคูแถทรัพย์สิน สาธารณประโยชน์	0	93.3 (168)	6.7 (12)	0	0
2.	แกนนำชาวบ้านได้ให้ชาวบ้านที่ เดือดร้อนจากผลกระทบจากโรงบ่ม ไบยาสูบลงลายมือพร้อมที่อยู่เสนอ กับผู้ประกอบการฯ	2.8 (5)	84.4 (152)	12.2 (22)	0.6 (1)	0
3.	ผู้นำได้กระตุ้นให้ชาวบ้านได้ช่วย แก้ไขปัญหาาร่วมกัน	0.6 (1)	17.8 (32)	78.3 (141)	3.3 (6)	0
4.	ผู้นำหมู่บ้านได้มีการหารือแนวทาง แก้ไขปัญหาให้กับชุมชนก่อนที่จะเสนอ ต่อผู้ประกอบการฯ	0	32.8 (59)	65.0 (117)	2.2 (4)	0
5.	กลุ่มแกนนำได้มีการจัดเวทีชาวบ้าน และเชิญผู้ประกอบการเข้าร่วมกับ ชาวบ้านเพื่อหาข้อตกลง	0	92.8 (167)	6.7 (12)	0.6(1)	0
6.	แกนนำในชุมชนได้เข้าพบชาวบ้าน เพื่อเสนอข้อมูลต่าง ๆ เพื่อหาแนวทาง ร่วมกัน	0	90.6 (163)	6.7 (12)	2.2 (4)	0.6 (1)
7.	แกนนำได้ติดต่อจากผู้มีความรู้เรื่อง ถ่านหินฯ มาให้ความรู้กับชาวบ้าน	0.6 (1)	96.1 (173)	3.3(6)	0	0
8.	แกนนำได้แจกเอกสารแผ่นพับเรื่อง ผลกระทบจากการใช้ถ่านหินฯให้กับ ชาวบ้านได้อ่านและพิจารณา	1.7 (3)	95.0 (171)	2.2 (4)	1.1 (2)	0

ตาราง 4.8 (ต่อ)

ที่	กิจกรรมของชุมชน	ไม่เคย/ ไม่มี	1 ครั้ง	2 ครั้ง	3 ครั้ง	4 ครั้ง ขึ้นไป
(ภายใน 1 เดือน)						
9.	แกนนำได้นำกลุ่มชาวเข้าพบ เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อจะ ความรู้ข้อมูล ความเดือดร้อนของชาวบ้านฯ	1.1 (2)	95.5 (171)	2.8 (5)	0.6 (1)	0
10.	กลุ่มแกนนำได้ขอข้อมูลการเจ็บป่วย เสนอกับผู้ประกอบการฯ	1.1 (2)	97.217 (5)	1.7 (3)	0	0

กลุ่มผู้นำได้นำชาวบ้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำ 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 93.3 และรองลงมา 2 ครั้ง ใน 1 เดือน ร้อยละ 6.7 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่ง กลุ่มผู้นำ มีความรักและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของตนเอง

แกนนำชาวบ้าน ได้ให้ชาวบ้านที่เดือดร้อนจากผลกระทบเขียนลายมือและที่อยู่ เพื่อเสนอผู้ประกอบการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 84.4 และรองลงมา 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 12.3 ไม่เคยเลยร้อยละ 2.8 และ 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 0.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้ได้รับผลกระทบขยายจำนวนมากขึ้น

แกนนำได้กระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมกันแก้ไขปัญหา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทำ 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 78.3 และรองลงมา 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 17.8 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 3.3 และไม่เคยร้อยละ .6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้ผู้นำได้แสดงบทบาทผู้นำที่จะเป็น ตัวกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดแรงจูงใจเข้าร่วมมากขึ้น

แกนนำได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาค่อผู้นำประกอบการ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ทำ 2 ครั้ง ใน 1 เดือน ร้อยละ 65 และรองลงมา 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 32.8 และ 3 ครั้ง ใน 1 เดือนร้อยละ 2.2

แกนนำได้จัดเวทีชาวบ้านและเชิญผู้ประกอบการเข้าร่วมเพื่อหาข้อตกลงแก้ไข ปัญหา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เข้าร่วม 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 92.8 และรองลงมา 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 6.7 และ 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ .6

แกนนำได้เข้าพบชาวบ้านเพื่อหาแนวทางร่วม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำ 1 ครั้ง ใน 1 เดือน ร้อยละ 90.6 และรองลงมาทำ 2 ครั้ง ใน 1 เดือนร้อยละ 6.7 ทำ 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 2.2 และ 4 ครั้งใน 1 เดือนร้อยละ 0.36

แกนนำได้ติดต่อผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ชาวบ้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างทำ 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 96.1 และรองลงมาทำ 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 3.3 และไม่เคยเลยร้อยละ 0.6

แกนนำได้แจกเอกสารแผ่นพับเรื่องผลกระทบการใช้ถ่านหินลิกไนต์พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ทำ 1 ครั้งใน 1 เดือนร้อยละ 95.0 และรองลงมาทำ 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 2.2 ไม่เคยทำเลยร้อยละ 1.7 และทำ 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 1.1

แกนนำได้นำชาวบ้านเข้าพบเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับอำเภอ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำ 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 95.5 และรองลงมาทำ 2 ครั้งใน 1 เดือนร้อยละ 2.8 และไม่เคยเลยร้อยละ 1.1 และทำ 3 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ .6

แกนนำได้นำข้อมูลจำนวนผู้เจ็บป่วยมาเสนอต่อผู้ประกอบการพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทำ 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 97.2 และรองลงมาทำ 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 1.7 และไม่เคยทำเลย 1.1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้ มีการรวมกลุ่ม มากกว่า 1 ครั้ง ครั้งแรกยังไม่สามารถตกลงกันได้ และมีการเจรจาต่อรองครั้งต่อไปอีก ผู้นำได้แสดงบทบาทโดยการได้นำข้อมูลจำนวนผู้ป่วยด้วยโรกระบบทางหายใจ จำนวน 45 รายที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์มาเสนอให้ผู้ประกอบการได้รับทราบและได้นำเอาความรู้เรื่องผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงทางสี่สิ่งพิมพ์มาให้ชาวบ้านได้รับทราบข้อเท็จจริงแล้วยังได้ประสานงานไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งระดับ ตำบล อำเภอ และจังหวัดเข้ามาร่วมหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป

4.3.7 การเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชนจากผลกระทบจากการใช้ที่ดิน ลิกไนต์ในโรงบ่มใบยาสูบ

ตาราง 4.9 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหว

ที่	กิจกรรมของชุมชน	ไม่เคย/ ไม่มี	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 180			
			1 ครั้ง	2 ครั้ง	3 ครั้ง	4 ครั้ง ขึ้นไป
			(ภายใน 1 เดือน)			
1.	ท่านหรือบุคคลในครอบครัวท่านได้ เข้าร่วมชุมนุมประท้วง	26.7 (48)	29.4 (53)	17.8 (32)	12.8 (23)	13.3 (24)
2.	ท่านได้เข้าร่วมลงลายชื่อที่ได้รับผล กระทบฯเพื่อเสนอให้กับผู้เกี่ยวข้อง ได้รับทราบ	45 (81)	51.7 (93)	3.3 (6)	0	0
3.	ท่านได้เข้าร่วมวางแผนและเป็นผู้ที่ให้ ข้อมูลข่าวสารกับกลุ่มแกนนำ	52.8 (95)	37.8 (68)	5 (9)	2.2 (4)	2.2 (4)
4.	ท่านได้เข้าไปหาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ เกี่ยวข้องร่วมเจรจาตกลงกับ ผู้ประกอบการเพื่อให้องค์ของรัฐทราบ ข้อตกลง	53.9 (97)	46.1 (83)	0	0	0

การศึกษาแนวทางการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชนที่ขัดแย้งกับเจ้าของ
โรงบ่มยาสูบลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด 5 ตัวเลือก พบว่า (ตาราง 4.9)

การเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้เข้าร่วม 1 ครั้ง
ใน 1 เดือน ร้อยละ 29.4 รองลงมาเข้าร่วม 2 ครั้ง ใน 1 เดือน ร้อยละ 17.8 เข้าร่วม 3 ครั้ง ใน 1 เดือน
ร้อยละ 12.8 เข้าร่วม 4 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 13.3 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีการ
เข้าร่วมเกือบทั้งหมดของหมู่บ้านสำหรับผู้นำจะเข้าร่วมทุกครั้งแต่สำหรับผู้ตามส่วนมากจะเข้าร่วม
ตามกลุ่ม ตามผู้นำขอร้อง และเกิดการเห็นใจผู้ที่ได้รับความเดือนร้อนจริง ๆ

การร่วมลงลายมือชื่อ เพื่อเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วม 1
ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 51.7 รองลงมาไม่เคยเลยร้อยละ 45.0 และเข้าร่วม 2 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ
3.3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีผู้ร่วมลงลายมือชื่อจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของชุมชนที่ได้รับ
ความเดือดร้อน

การเข้าร่วมเพื่อวางแผนขบวนการเคลื่อนไหวพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมร้อยละ 52.8 รองลงมา 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 2.2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชน มีแต่กลุ่มผู้นำเป็นส่วนใหญ่ที่ได้เข้าร่วมวางแผนงานแล้วผู้นำได้ไปกระตุ้นให้กับชุมชนเห็นด้วยกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับสังคม

ท่านได้เข้าไปพบเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความช่วยเหลือ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยเลย ร้อยละ 53.9 และทำ 1 ครั้งใน 1 เดือน ร้อยละ 46.1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้โดยเฉพาะกลุ่มแกนนำได้เข้าไปขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจต่อรองมากกว่าชุมชนดำเนินการกันเอง กลุ่มองค์กรภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือต่อผู้ประกอบการพบว่า ส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้ได้เข้าไปขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจต่อรองมากกว่าชุมชนดำเนินการกันเอง เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจจัดการตามกฎหมายได้ถ้าเจรจาต่อรองกันไม่สำเร็จ

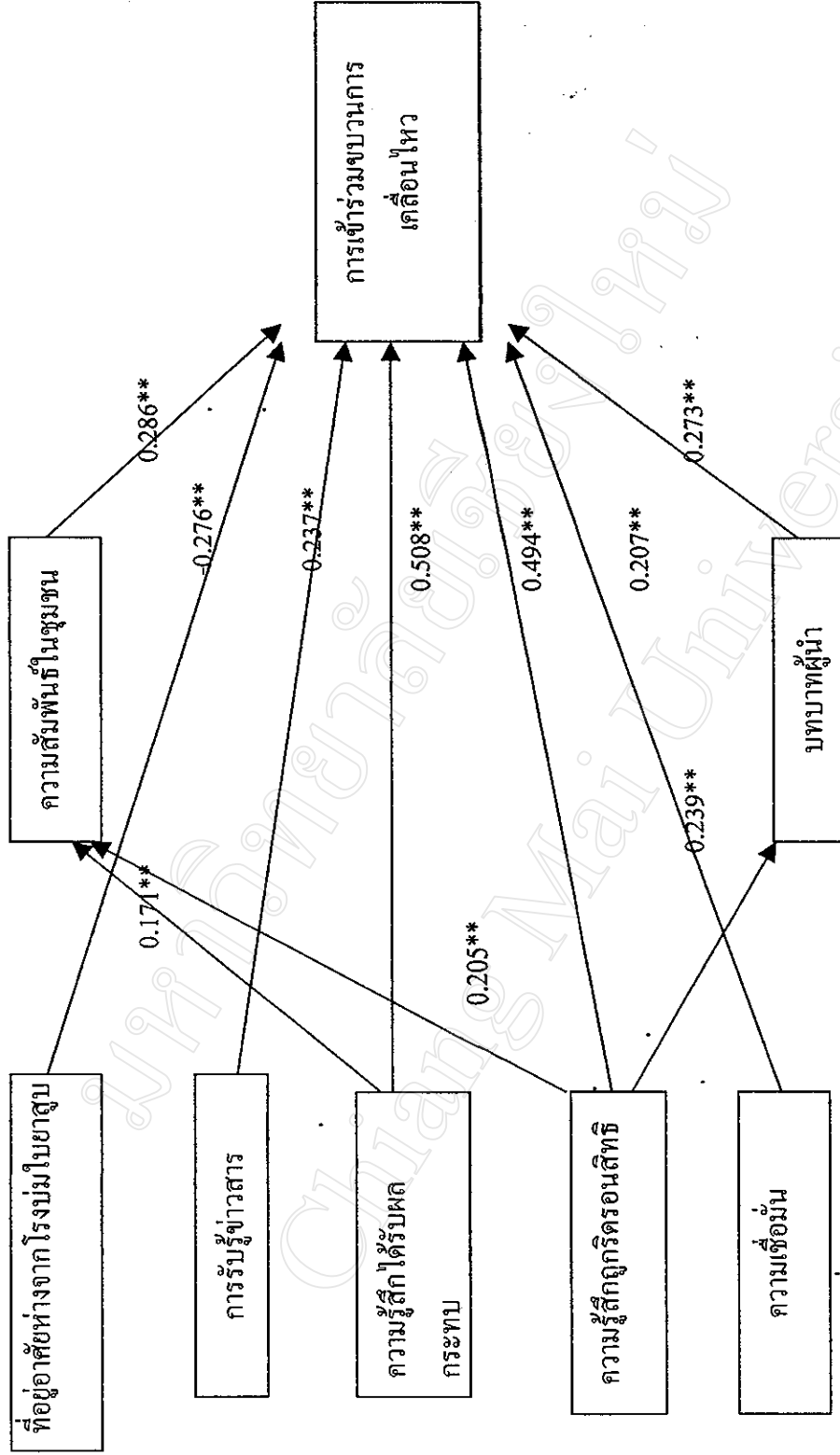
4.4 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามกับขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชนในการใช้ด้านที่ดินในคืนในโรงบ่มใบยาสูบ

ตาราง 4.10 ค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่

รายได้	ระยะห่าง	ผล กระทบ	ถูก รื้อถอน	ความ เชื่อมั่น	การรับรู้ ข่าวสาร	ความ สัมพันธ์	บทบาท ผู้นำ	การ เคลื่อนไหว
ระยะห่าง	1.000	-.222**	-.269**	-.153*	-.106	-.057	-.063	-.276**
ได้รับผลกระทบ		1.000	.748**	.556**	.210**	.171*	.125	.508**
ถูกรื้อถอน			1.000	.567**	.225**	.206**	.239**	.494**
ความเชื่อมั่น				1.000	.056	.077	.112	.207**
การรับรู้ข่าวสาร					1.000	.135	.022	.237**
ความสัมพันธ์						1.000	.291**	.286**
บทบาทผู้นำ							1.000	.273**
การเคลื่อนไหว								1.000

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 * ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

แผนภูมิ 4.1 กรอบแนวคิดตามค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปร

ตาราง 4.12 สรุปค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวสืบเนื่องจากกรอบแนวคิด

ตัวแปร	อิสระ	ตาม	ความสัมพันธ์ ค่า r			นัยสำคัญทางสถิติ
			สูง	กลาง	ต่ำ	
ที่อยู่อาศัยห่างจากโรงพยาบาล		การเข้าร่วม		-0.276**		0.000
การรับรู้ข้อมูลและข่าวสาร		การเข้าร่วม			0.237**	0.000
ความรู้สึกรู้ว่าได้รับผลกระทบฯ		การเข้าร่วม	0.508**			0.000
ความรู้สึกรู้ว่าถูกริครอบงำ		การเข้าร่วม		0.494**		0.000
ความเชื่อมั่นต่อการเคลื่อนไหว		การเข้าร่วม			0.207**	0.005
ความรู้สึกรู้ว่าได้รับผลกระทบฯ		ความสัมพันธ์			0.171**	0.022
ความรู้สึกรู้ว่าถูกริครอบงำ		บทบาทผู้นำ			0.239**	0.001
ความรู้สึกรู้ว่าถูกริครอบงำ		ความสัมพันธ์			0.205**	0.006
ความสัมพันธ์ในชุมชน		การเข้าร่วม			0.286**	0.000
บทบาทผู้นำ		การเข้าร่วม			0.273**	0.000

**ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 * ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 4.10-4.12 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามวิเคราะห์พิสัยตามสมมุติฐานตามกรอบคิดดังนี้

4.4.1 บทวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานและกรอบแนวคิด

1) ระยะทางของที่อยู่อาศัยกับโรงพยาบาลมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชน อยู่ในระดับต่ำแต่นัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.276^{**}$, $p = 0.000$) จะเห็นว่าในทางกลับกัน จะเห็นว่าบ้านเรือนที่อาศัยอยู่ใกล้กับโรงพยาบาลจะเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่าบ้านเรือนที่อาศัยอยู่ไกลออกไป โดยเฉพาะอยู่ห่าง 618 เมตร จะเห็นว่าชุมชนแห่งนี้อาศัยอยู่ใกล้เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชนอย่างรวดเร็ว

2) การรับรู้ข่าวสารด้านผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงมีความสัมพันธ์กับขบวนการเคลื่อนไหว ในระดับต่ำแต่นัยสำคัญทางสถิติ ($r = .237^{**}$, $p = .001$) จากการสอบถามและการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารเพียงเล็กน้อยด้านแยกตามประเภทสื่อ โดยเฉพาะได้รับข่าวจากสื่อมวลชน 0.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20

และได้จากสื่อบุคคล 4.6 จากคะแนนเต็ม 16 คะแนน จากการสอบถามพบว่าส่วนใหญ่แล้วได้เรียนรู้จากสมาชิกในครัวเรือนและเกิดการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านด้วยกันเองและจากการสัมผัสกับกลิ่นที่ออกมาจากโรงบ่มโดยตรง

3) ความรู้สึกที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงมีความสัมพันธ์กับขบวนการเคลื่อนไหว ในระดับสูง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.508^{**}$, $P = .000$) จากการสอบถามและการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง รู้สึกไม่ปลอดภัยทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมรวมถึงสิ่งแวดล้อม ถ้าอยู่ในชุมชนต่อไป สุขภาพคงแย่ลงเรื่อย ๆ บางคนคิดว่าถ้าผู้ประกอบการสร้างเพิ่มอีก 1 แห่งก็จะย้ายออกไปจากหมู่บ้าน ไปอยู่ชุมชนอื่น ต่อไป

4) ความรู้สึกว่าคุณริครองสิทธิทางอากาศและการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับขบวนการเคลื่อนไหว ในระดับปานกลาง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.494^{**}$, $P = .000$) กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีคะแนน โดยเฉลี่ย 13.74 คะแนน จาก 20 คะแนน ซึ่งเห็นว่า ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปมากไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัยในชุมชนต่อไปถ้ายังมีการใช้ถ่านหินลิกไนต์อยู่ และได้สร้างความรำคาญต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายจิตใจและสังคม และอีกปัจจัยหนึ่งก่อนที่จะนำถ่านหินลิกไนต์มาใช้แทนฟืน ควรจะให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ ไม่ใช่จะมาสร้างหรือมาใช้อะไรก็ได้ ทำให้คนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงในชุมชนได้รับความเดือดร้อน

5) ความเชื่อมั่นต่อขบวนการเคลื่อนไหวในการใช้อำนาจต่อรองกับผู้ประกอบการโรงบ่มไบยาสูบมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหว ในระดับต่ำ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.207^{**}$, $P = .005$) โดยเฉลี่ยคะแนน 5.69 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จากการสอบถามและการสังเกตของผู้ศึกษาพบว่า ทางกลุ่มผู้นำมีความเชื่อมั่นในระดับสูงส่วนผู้ร่วมการเคลื่อนไหวมีความเชื่อมั่นในระดับต่ำส่วนใหญ่จะเข้าร่วมเพื่อรับฟังและสนับสนุนเท่านั้น ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมเคลื่อนไหวครั้งนี้ จึงส่งให้การเข้าร่วมครั้งนี้ มีความเชื่อมั่นว่าที่จะเป็นฝ่ายชนะ

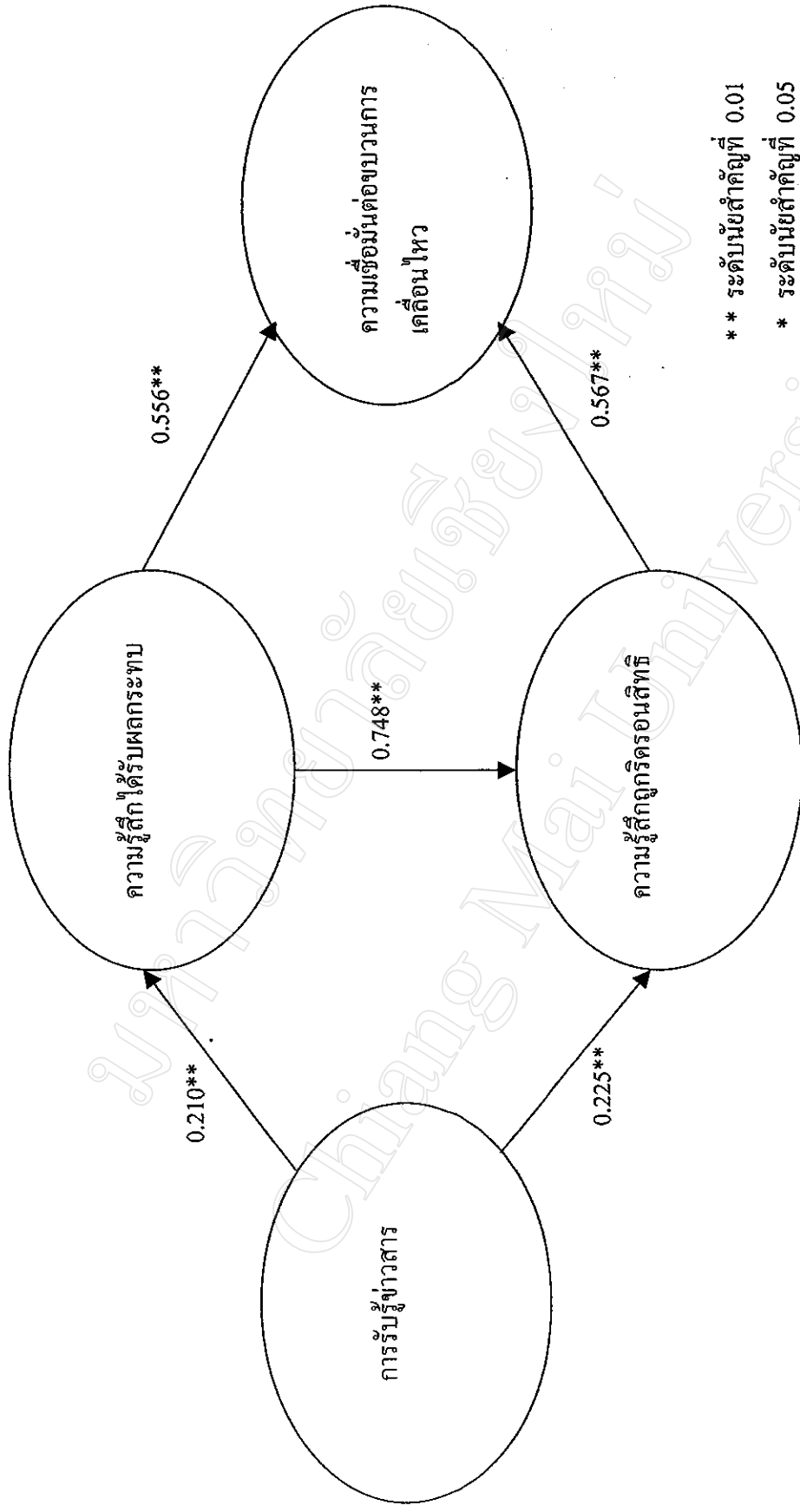
6) ความรู้สึกที่ได้รับผลกระทบฯ มีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ในชุมชนในระดับต่ำแต่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.171^{**}$, $P = .022$) พบว่า ชุมชนแห่งนี้เมื่อรู้สึกที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์จริงก็เกิดการพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาคำด้วยกัน

7) ความรู้สึกว่าคุณริครองสิทธิทางอากาศและการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำขบวนการเคลื่อนไหว อยู่ในระดับต่ำแต่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.239^{**}$, $P = .001$) ทำให้พบว่า เมื่อชุมชนส่วนใหญ่เชื่อว่ากำลังถูกริครองสิทธิ จึงเกิดผู้นำตามธรรมชาติกลุ่มหนึ่งได้แสดงบทบาทผู้นำในการเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับปัญหาที่ชุมชนกำลังได้รับ

8) ความรู้สึกว่าถูกรีดรอนสิทธิทางอากาศและการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ในชุมชน อยู่ในระดับต่ำแต่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.205^{**}$, $P = .006$) ทำให้พบว่า เมื่อชุมชนส่วนใหญ่เชื่อว่ากำลังถูกรีดรอนสิทธิ ทำให้ชุมชนหันหน้าเข้าหากันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาให้บรรลุดตามเป้าหมายที่ชุมชนต้องการ

9) ความสัมพันธ์ของชุมชนทั้งภายในและภายนอกมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหว ในระดับปานกลาง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.286^{**}$, $P = .000$) โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.24 คะแนน จากคะแนนเต็ม 16 คะแนน จากการสอบถามและสังเกตชุมชนจะไม่มี การขอความร่วมมือจากองค์กรภายนอกหรือหมู่บ้านข้างเคียง เนื่องจากมีความขัดแย้งกับชุมชนใกล้เคียง กรณีการจัดสรรน้ำเข้าที่นาทำการเกษตรและการฟ้องร้องคดีการตัดไม้ทำลายป่าที่ดินสาธารณประโยชน์ ระหว่างชุมชนแห่งนี้กับบ้านข้างเคียง ส่วนใหญ่แล้วจะรวมตัวกันภายในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงหรือที่อยู่ใกล้กับโรงบ่มไบยาสูบ ส่วนครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยไกลกับที่ตั้งของโรงบ่มไบยาสูบและเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวเนื่องจากผู้นำเข้าขอ ร้อง หรือทำตามกลุ่มเป็นส่วนใหญ่

10) บทบาทผู้นำขบวนการเคลื่อนไหวมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวครั้งนี้ในระดับปานกลาง และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.273^{**}$, $P = .000$) จากการ สัมภาษณ์และสังเกตทำให้เห็นว่าบทบาทผู้นำครั้งนี้มีน้อยโดยเฉลี่ยคะแนน 12.10 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน เนื่องจากความสามัคคีกันในชุมชนมีน้อยได้แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ เช่น กลุ่มที่สนับสนุนกับกลุ่มคัดค้าน ทำให้กลุ่มผู้นำทำงานด้วยความลำบากใจหรือกลัวจะมีผลกระทบต่อครอบครัวของตัวเองมากเกินไปจึงรวมตัวกันยาก ยิ่งถ้าไม่มีกลุ่มข้าราชการครูที่มีอยู่ในชุมชนคอย ให้คำปรึกษาก็ยิ่งจะขาดกำลังใจมากยิ่งขึ้น

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01
* ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

แผนภูมิ 4.2 ข้อค้นพบเพิ่มเติมจากกรอบแนวคิดเดิม

ตาราง 4.13 สรุปค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวเพิ่มเติมจากกรอบแนวคิด

ตัวแปร	ความสัมพันธ์ ค่า r	นัยสำคัญ	
			ทิศทางสถิติ
การรับรู้ข้อมูลและข่าวสาร	การได้รับผลกระทบ	0.210**	0.005
การรับรู้ข้อมูลและข่าวสาร	ถูกริครอบนสิทธิ	0.225**	0.002
ความรู้สึกว่าได้รับผลกระทบ	ถูกริครอบนสิทธิ	0.748**	0.000
ความรู้สึกว่าได้รับผลกระทบ	ความเชื่อมั่น	0.556**	0.000
ความรู้สึกว่าถูกริครอบนสิทธิ	ความเชื่อมั่น	0.567**	0.000

**ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 * ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

4.4.2 ข้อค้นเพิ่มเติมถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอื่น ๆ มีดังนี้

1) การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกว่าได้รับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงในระดับต่ำ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.210^*$, $P = .005$) อธิบายได้ว่า การรับรู้ข่าวสารทั้งจากสื่อมวลชน/สื่อบุคคลที่ได้ให้ความรู้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือการรับรู้จากบุคคลภายนอกสังคม เช่น แพทย์ พยาบาล ญาติที่อยู่จังหวัดอื่น ได้มาให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการใช้ถ่านหินลิกไนต์ทำให้ชุมชนเกิดความกลัว และวิตกว่าจะไม่ปลอดภัยของตนเอง ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่จึงเกิดการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านด้วยกันเองมีการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ทำให้ชุมชนเกิดการรวมตัวกันขึ้นอย่างรวดเร็วพูด

2) การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกว่าถูกริครอบนสิทธิในอากาศและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระดับต่ำ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.225^{**}$, $P = .002$) อธิบายได้ว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ และเห็นรูปแบบการเข้าร่วมเรียกร้องสิทธิของชุมชนควรที่จะได้รับ และส่วนใหญ่เชื่อว่าชุมชนของตนเองสภาพอากาศกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและถูกคุกคามด้านสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การจะทำกิจกรรมอะไรที่ไม่ผ่านความเห็นของชุมชนส่วนใหญ่หรือประชาคมหมู่บ้านเห็นชอบก่อนจะเป็นตัวที่ก่อให้เกิดเคือคร้อนเกิดขึ้นได้โดยง่ายทุกคนให้ความสนใจในสิทธิของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมกระทำ ร่วมติดตามและประเมินผลในชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งที่จะพึ่งพาตัวเองได้ในอนาคต

3) ความรู้สึกว่าได้รับผลกระทบมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกว่าถูกริครอบนสิทธิในอากาศและการรับรู้ข่าวสาร ในระดับสูง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.748^{**}$, $P = .000$) อธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ชุมชนของตนเองขาดความมั่นคง ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม จากวิถีชีวิตที่

อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย มาก่อน ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมกำลังเปลี่ยนแปลงชุมชนต้องการให้สภาพสิ่งแวดล้อมเหมือนเดิมและอยากเข้าไปมีส่วนร่วมพิจารณาและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเอง จึงทำให้เกิดแรงจูงใจให้ชุมชนหันหน้าเข้าหากันเพื่อที่จะจัดการกับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์ในชุมชนต่อไป

4) ความรู้สึกว่าผลกระทบ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อขบวนการเคลื่อนไหวในระดับสูงโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.556, P = .000$) อธิบายได้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาการได้รับผลกระทบของคนจำนวนมากและมีประสบการณ์ในการรวมตัวกันในชุมชนมาก่อนเรื่องเรียกร้องสิทธิทำกินกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้แล้ว ยังได้รับกำลังใจจากเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด มาช่วยเป็นพยานในการเจรจาต่อรองกับผู้ประกอบการทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นต่อแนวทางการเคลื่อนไหวของชุมชนค่อนข้างสูง จึงส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป

5) ความรู้สึกว่าภูมิลักษณ์ทางอากาศและการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อขบวนการเคลื่อนไหวในระดับสูงโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.567^{**}, P = .000$) อธิบายได้ว่าเมื่อชุมชนส่วนใหญ่เชื่อว่าชุมชนกำลังถูกรบกวน ภูมิลักษณ์ทางอากาศและการรับรู้ข่าวสาร เป็นตัวกระตุ้นให้ชุมชนเห็นใจซึ่งกันและกันเกิดการรวมตัวกันอย่างรวดเร็ว ทำให้กลุ่มเกิดความมั่นใจสูงต่อขบวนการเคลื่อนไหวในการแก้ไขปัญหาของชุมชนที่กำลังได้รับผลกระทบอยู่

4.5 แนวทางในการจัดการกับความขัดแย้ง เพื่อลดผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์ในโรงบ่มใบยาสูบ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการเข้าไปเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐที่ได้บันทึกข้อตกลงไว้ (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปง, 2544) พบว่าแนวทางในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว คู่กรณีระหว่างประชาชนในชุมชนบ้านคอกไชยป่าแถม หมู่ที่ 3 ตำบลออย อำเภอปง จังหวัดพะเยา กับเจ้าของโรงบ่มใบยาสูบบ้านคอกไชยป่าแถมที่ใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงตามนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมให้ใช้ถ่านหินลิกไนต์แทนการใช้ฟืนเพื่อลดการตัดไม้ทำลายป่า และโรงบ่มแห่งนี้เป็นโรงบ่มใบยาสูบแบบความร้อนรวมศูนย์ ภายใต้โครงการประหยัคพลังงานในการบ่มใบยาสูบ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนอนุรักษ์พลังงานกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมเลือกใช้วิธีแก้ไขปัญหา แบบ ประนี-ประนอม ซึ่งเป็นวิธีที่แต่ละฝ่าย ลดความต้องการของตนเองลง

เพื่อที่จะยุติข้อขัดแย้ง โดยแต่ละฝ่ายหรือทั้งสองฝ่ายไม่ได้รับผลเต็มตามความต้องการของตนเอง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันที่จะไม่ให้ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดชนะทั้งหมด หรือ แพ้ทั้งหมดการตกลงกันโดยใช้วิธีแบบประนี-ประนอมเป็นวิธีที่ดี ที่จะช่วยให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงก่อนที่จะเกิดการใช้กำลัง และอีกอย่าง ทั้งสองฝ่ายก็ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ชุมชนเองมีรายได้ดีและเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าก่อน ถ้าจะให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะ-ชนะ หรือ แพ้-แพ้ ในส่วนของชุมชนเองบางส่วนจะได้รับความเดือดร้อนและมีรายได้ลดลงและทางฝ่ายผู้ประกอบการย่อมได้รับความเสียหายจากการที่ได้ลงทุนไปเป็นจำนวนมากแล้ว จากการสังเกตทั้งทางตรงและทางอ้อม จะเห็นว่าชุมชนและผู้ประกอบการมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน เช่น ทางฝ่ายผู้ประกอบการยินดีและเต็มใจให้ความช่วยเหลือและรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงในโรงบ่มไบยาสูบ และได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางที่ชุมชนส่วนใหญ่เดือดร้อนและต้องการให้แก้ไขปัญหา ทางผู้ประกอบการก็จะให้การช่วยเหลือต่อไปรวมทั้งให้การสนับสนุนการพัฒนาทุกด้านไม่ว่าจะเป็น ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายได้ทำร่วมกันโดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ ระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัด มาเป็นพยาน ในการทำสัญญาข้อตกลงครั้งที่ 2 เมื่อ ธันวาคม 2543 ดังนี้

1) ได้กำหนดระยะเวลาให้ผู้ประกอบการ โรงบ่มไบยาสูบใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงตั้งแต่มิถุนายนไปจนถึงวันที่ 31 มีนาคม 2544 และให้ทำได้เฉพาะช่วงเวลากลางวันเท่านั้น ตั้งแต่เวลา 09.00-16.00 น. สำหรับช่วงเวลาที่เหลือ หรือตอนกลางคืนให้ใช้ฟืนแทน ปัจจุบันนี้สิ้นสุดลงแล้วผู้ประกอบการก็ยังใช้ถ่านหินลิกไนต์อยู่แต่ลดจำนวนให้น้อยลง ทำให้ชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มกันอีกเพื่อให้ผู้ประกอบการแก้ไขและหยุดรับยาสูบจากที่อื่นมาอบที่โรงบ่มยาสูบบ้านคอนไชยแห่งนี้

2) ให้เจ้าของโรงบ่มไบยาสูบเพิ่มความสูงของปล่องควันขึ้นอีก 9 เมตร จากเดิม 12 เมตร เป็นสูง 21 เมตร เพื่อว่าอากาศจะได้ลอยตัวสูงขึ้นพุ่มบ้านและกลิ่นเหม็นจะลดน้อยลง

3) ถ้าพบว่าสารพิษจากโรงบ่มไบยาสูบไม่มีความปลอดภัยจากถ่านหินลิกไนต์ถึงแม้ว่าผู้ประกอบการปฏิบัติตามข้อตกลงทุกอย่างตามสัญญาแต่ผลการปรากฏว่า ตรวจพบสารมลพิษจากโรงบ่มไบยาสูบไม่มีความปลอดภัยต่อสุขภาพของชุมชนและสิ่งแวดล้อมให้หยุดใช้ทันที

4) ถ้าอนาคตผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ในวันข้างหน้าไม่ว่าจะเป็นลักษณะใดผู้ประกอบการโรงบ่มไบยาสูบต้องรับผิดชอบต่อไป

5) ในการทำข้อตกลงยังให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ มาร่วมเป็นพยาน สะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านคอนไชยป่าแหมต้องการให้หน่วยงานของรัฐควบคุมดูแลร่วมกับประชาชน ซึ่งอาจจะทำให้มีอำนาจต่อรองได้มากกว่าการต่อสู้แต่เพียงลำพังของชาวบ้านด้วยตนเอง

และจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาผู้ประกอบการ โรงบ่มไบโอสูบยังให้ความช่วยเหลือกับชุมชนหลายด้านดังนี้

- 1) ถ้าชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับผลกระทบจากการใช้ถ่านหินไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมดังเช่นเกิดการเจ็บป่วย ผู้ประกอบการ มีพาหนะรับ-ส่ง เข้ารักษาต่อและออกค่าใช้จ่ายทุกอย่าง
- 2) ผู้ประกอบการยังได้นำเงินจำนวนหนึ่งไว้กับผู้นำหมู่บ้านที่ชาวบ้านเคารพนับถือไว้คอยช่วยเหลือแก่ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน เบิกจ่ายตามความเป็นจริง
- 3) ผู้ประกอบการได้สนับสนุนและช่วยเหลืองบประมาณในการพัฒนา ทางด้านการศึกษาศาธารณสุข การศาสนา และการกีฬา ถ้าชาวบ้านขอความช่วยเหลือไปทุกครั้ง
- 4) ผู้ประกอบการได้สนับสนุนการเลือกตั้งการเมืองระดับท้องถิ่น โดยให้งบประมาณทุกคนที่ลงสมัคร และแล้วถ้าคนใดได้รับการเลือกเป็นผู้นำหมู่บ้านหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็จะทำให้เพิ่มงบประมาณอีกจำนวนหนึ่ง
- 5) ผู้ประกอบการยังให้กลุ่มผู้นำและชาวบ้านกู้ยืมเงิน ไปลงทุนการเกษตร โดยไม่ได้คิดดอกเบี้ยกับผู้กู้ยืม และยังให้โควต้ากับกลุ่มผู้นำเพิ่มจำนวนพื้นที่การปลูกยาทำให้ชุมชนมีรายได้ นอก ฤดูกาลทำนาและทำไร่ข้าวโพดซึ่งเป็นอาชีพหลัก
- 6) ผู้ประกอบการยังได้แสดงความรับผิดชอบต่อชุมชนดังกรณีได้ขับไล่คนงานที่ขโมยใส่ถ่านหินลิกไนต์ในเวลากลางคืน
- 7) ผู้ประกอบการยังได้นำชาวบ้านคอนไซป้าแฆมไปศึกษาดูงาน โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปางและยังได้เชิญนักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญเรื่องผลกระทบจากการใช้ถ่านหินลิกไนต์มาให้ความรู้กับชาวบ้าน